

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 13 lipca 2023 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Jurysdykcja w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Artykuły 10 i 15 – Przekazanie do sądu innego państwa członkowskiego, lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy – Przesłanki – Sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone – Konwencja haska z 1980 r. – Dobro dziecka

W sprawie C-87/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landesgericht Korneuburg (sąd okręgowy w Korneubourgu, Austria) postanowieniem z dnia 4 stycznia 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 lutego 2022 r., w postępowaniu:

TT

przeciwko

AK,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: C. Lycourgos, prezes izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący funkcję sędziego czwartej izby, L.S. Rossi (sprawozdawczyni), J.-C. Bonichot i O. Spineanu-Matei, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: D. Dittert, kierownik wydziału,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 stycznia 2023 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu TT – Z. Gáliková i M. Hrabovská, advokátky, oraz P. Hajek, i P. Rosenich, Rechtsanwälte,
- w imieniu AK – S. Lenzhofer i L. Stelzer Páleníková, Rechtsanwälte,

* Język postępowania: niemiecki.

– w imieniu rządu słowackiego – S. Ondrášiková i B. Ricziová, w charakterze pełnomocników,
– w imieniu Komisji Europejskiej – H. Leupold i W. Wils, w charakterze pełnomocników,
po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 23 marca 2023 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między TT, obywatelem słowackim mającym miejsce zamieszkania w Austrii, a AK, obywatelką słowacką, w przedmiocie pieczy nad dwojgiem ich wspólnych dzieci, mających miejsce zamieszkania w Słowacji wraz z AK.

Ramy prawne

Konwencja haska z 1980 r.

- 3 Artykuł 6 Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r.”) stanowi:

„Każde umawiające się państwo wyznaczy organ centralny w celu realizacji obowiązków wynikających dla niego z konwencji”.

- 4 Artykuł 8 akapit pierwszy i art. 8 akapit trzeci lit. f) tej konwencji stanowi:

„Jakkolwiek osoba, instytucja lub inna organizacja utrzymująca, że dziecko zostało uprowadzone lub zatrzymane z naruszeniem prawa do opieki, może zwrócić się bądź do organu centralnego miejsca stałego pobytu dziecka, bądź organu centralnego każdego innego umawiającego się państwa o pomoc w zapewnieniu powrotu dziecka.

[...]

Wniosek powinien zawierać:

[...]

- f) zaświadczenie lub poświadczone oświadczenie pochodzące od organu centralnego lub innej właściwej władzy państwa stałego pobytu dziecka lub osoby kompetentnej dotyczące przepisów ustawodawstwa tego państwa w tym zakresie”.

5 Artykuł 16 wspomnianej konwencji przewiduje:

„Po otrzymaniu zawiadomienia o bezprawnym uprowadzeniu lub zatrzymaniu dziecka w rozumieniu artykułu 3 konwencji władze sądowe lub administracyjne umawiającego się państwa, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym zostało zatrzymane, nie będą mogły decydować merytorycznie o prawie do opieki, dopóki nie zostanie ustalone, że wymogi określone przez niniejszą konwencję co do zwrotu dziecka nie zostały spełnione, lub jeżeli w stosownym czasie po tym zawiadomieniu nie wpłynął wniosek sporządzony na podstawie niniejszej konwencji”.

Rozporządzenie nr 2201/2003

6 Motywy 12, 13, 17 i 33 rozporządzenia nr 2201/2003 brzmią następująco:

„(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

(13) W interesie dziecka niniejsze rozporządzenie pozwala – wyjątkowo i w określonych okolicznościach – na przekazanie sprawy przez sąd mający jurysdykcję sądowi innego państwa członkowskiego, jeżeli ten jest lepiej umiejscowiony dla osądzenia sprawy. Jednakże drugi sąd nie powinien być uprawniony do przekazania sprawy trzeciemu sądowi.

[...]

(17) W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót; w tym celu nadal powinna mieć zastosowanie konwencja haska [z 1980 r.], którą uzupełniają przepisy niniejszego rozporządzenia, w szczególności je[go] art. 11. Sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, powinny mieć w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach możliwość sprzeciwienia się jego powrotowi. Powinno być jednak możliwe zastąpienie takiego orzeczenia przez późniejsze orzeczenie sądu państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Jeżeli takie orzeczenie wymaga powrotu dziecka, powrót powinien nastąpić bez potrzeby przeprowadzenia szczególnego postępowania w sprawie uznania i wykonania tego orzeczenia w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone.

[...]

(33) Niniejsze rozporządzenie uznaje prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności zmierza do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w art. 24 Karty praw podstawowych [...].”.

7 Artykuł 2 tego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

[...]

7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę nad dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

[...]

9) »piecza nad dzieckiem« oznacza prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

[...]

11) »bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie dziecka« oznacza uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka, jeżeli:

a) narusza to prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt;

oraz

b) pod warunkiem że prawo pieczy nad dzieckiem było, wspólnie lub samemu, faktycznie wykonywane w czasie uprowadzenia lub zatrzymania dziecka lub byłoby wykonywane, gdyby uprowadzenie lub zatrzymanie nie nastąpiło. Za wspólne wykonywanie pieczy nad dzieckiem uznaje się sytuację, gdy jeden podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej na mocy orzeczenia lub z mocy prawa nie może stanowić o miejscu pobytu dziecka bez zgody innego podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej”.

8 Rozporządzenie nr 2201/2003 zawiera rozdział II, zatytułowany „Jurysdykcja”, zawarty w sekcji 2, zatytułowanej „Odpowiedzialność rodzicielska”, który zawiera art. 8–15 tego rozporządzenia.

9 Artykuł 8 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, przewiduje:

„1. W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12”.

- 10 Artykuł 10 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja w przypadkach uprowadzenia dziecka”, stanowi:

„W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana do chwili uzyskania przez dziecko zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim oraz:

- a) każda z osób, instytucji lub innych jednostek sprawujących pieczę nad dzieckiem przyzwoliła na uprowadzenie lub zatrzymanie;

lub

- b) dziecko przebywało w tym innym państwie członkowskim przez co najmniej rok od chwili, w której osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem dowiedziała się lub powinna była się dowiedzieć o miejscu jego pobytu, dziecko zadomowiło się w swoim nowym otoczeniu oraz spełniony jest jeden z następujących warunków:

- i) w ciągu roku od chwili, w której sprawujący pieczę nad dzieckiem dowiedział się lub powinien był się dowiedzieć o miejscu pobytu dziecka, nie został złożony żaden pozew lub wniosek o powrót dziecka do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym jest zatrzymane;
- ii) pozew lub wniosek o powrót wniesiony przez sprawującego pieczę nad dzieckiem został cofnięty, a żaden nowy wniosek nie został złożony w terminie określonym w ppkt (i);
- iii) postępowanie przed sądem w państwie członkowskim, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, zostało zakończone zgodnie z art. 11 ust. 7;
- iv) sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, wydały orzeczenie o prawie do pieczy nad dzieckiem, w którym nie zarządziły powrotu dziecka”.

- 11 Artykuł 11 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Powrót dziecka”, stanowi w ust. 1–3:

„1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie [konwencji haskiej z 1980 r.] w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8.

2. W przypadku zastosowania art. 12 i 13 konwencji haskiej z 1980 r. należy zapewnić dziecku możliwość bycia wysłuchanym w toku postępowania, o ile nie wydaje się to niewłaściwe ze względu na jego wiek lub stopień dojrzałości.

3. Sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka zgodnie z ust. 1, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym.

Bez uszczerbku dla akapitu pierwszego sąd wydaje swoje orzeczenie nie później niż sześć tygodni od wniesienia pozwu lub wniosku, chyba że na skutek nadzwyczajnych okoliczności nie jest to możliwe”.

- 12 Artykuł 12 tego rozporządzenia, zatytułowany „Pozostałe jurysdykcje”, przyznaje, pod pewnymi warunkami, jurysdykcję do orzekania w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej sądowi państwa członkowskiego mającemu jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa.
- 13 Artykuł 15 omawianego rozporządzenia, zatytułowany „Przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy”, stanowi:

„1. W drodze wyjątku sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, jeżeli uznają, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, mógłby lepiej osądzić sprawę lub jej określoną część, oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka:

- a) zawieszają rozpoznanie sprawy lub odnośnej jej części i wzywają strony do wniesienia pozwu lub wniosku do sądu tego innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 4; lub
- b) wzywają sąd innego państwa członkowskiego do uznania swojej jurysdykcji zgodnie z ust. 5.

2. Ust[ę]p 1 ma zastosowanie:

- a) na wniosek jednej ze stron; lub
- b) z urzędu; lub
- c) na wniosek sądu innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, zgodnie z ust. 3.

Przekazanie z urzędu lub na wniosek sądu innego państwa członkowskiego musi zostać zaakceptowane przez co najmniej jedną ze stron.

3. Przyjmuje się, że dziecko ma szczególny związek z państwem członkowskim, w rozumieniu ust. 1, jeżeli:

- a) dziecko uzyskało w tym państwie członkowskim zwykły pobyt po wszczęciu postępowania przed sądem, o którym mowa w ust. 1; lub
- b) dziecko miało wcześniej zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub
- c) dziecko posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego; lub
- d) podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej ma zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub
- e) majątek dziecka znajduje się na terytorium tego państwa członkowskiego, a sprawa dotyczy środków ochrony dziecka w związku z zarządem, zabezpieczeniem lub rozporządzaniem tym majątkiem.

4. Sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, określa termin, w którym wszczyna się postępowanie przed sądami innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 1.

Jeżeli postępowanie przed tymi sądami nie zostanie wszczęte przed upływem tego terminu, sąd rozpoznający sprawę ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8–14.

5. Sądy tego innego państwa członkowskiego, z uwagi na szczególne okoliczności sprawy, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, mogą uznać swoją jurysdykcję w ciągu sześciu tygodni po wszczęciu postępowania zgodnie z ust. 1 lit. a) lub b). W tym przypadku sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, uznaje brak swej jurysdykcji. W przeciwnym razie sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8–14”.

6. Sądy współpracują dla celów niniejszego artykułu, bezpośrednio lub za pośrednictwem organów centralnych wyznaczonych zgodnie z art. 53”.

- 14 Artykuł 20 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Środki tymczasowe włącznie ze środkami zabezpieczającymi”, stanowi:

„1. W przypadkach niecierpiących zwłoki sądy państwa członkowskiego stosują, niezależnie od przepisów niniejszego rozporządzenia, środki tymczasowe przewidziane w prawie tego państwa członkowskiego, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, w odniesieniu do osób lub mienia znajdujących się w tym państwie, nawet jeśli na podstawie niniejszego rozporządzenia rozpoznanie sprawy co do istoty należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego.

2. Środki, o których mowa w ust. 1, tracą moc, gdy sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem rozpoznanie sprawy co do istoty, podjął środki, które uważa za właściwe”.

- 15 Artykuł 60 tego rozporządzenia stanowi:

„W stosunkach między państwami członkowskimi niniejsze rozporządzenie ma pierwszeństwo przed poniższymi konwencjami w zakresie, w jakim dotyczą one spraw uregulowanych w niniejszym rozporządzeniu:

[...]

e) konwencją haską [z 1980 r.]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 16 TT, powód w postępowaniu głównym, i AK, pozwana w postępowaniu głównym, będący obywatelami słowackimi, są rodzicami V i M, urodzonych poza związkiem małżeńskim w Słowacji w 2012 r. Zgodnie z prawem słowackim piecza nad dziećmi jest wspólna.
- 17 W 2014 r. rodzina osiedliła się w Austrii, gdzie dzieci uczęszczały do żłobka, a następnie do szkoły. W 2017 r. dzieci, nadal zamieszkując w Austrii, uczęszczały do szkoły w Słowacji, pokonując codziennie trasę między ich miejscem zamieszkania w Austrii a ich nową szkołą. Dzieci porozumiewają się z rodzicami i dziadkami w języku słowackim i znają jedynie kilka słów w języku niemieckim.
- 18 TT i AK rozstali się na początku 2020 r. W lipcu 2020 r. AK, bez zgody TT, zabrała dzieci do siebie do Słowacji.

- 19 Na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. TT złożył na podstawie art. 8 akapit pierwszy i art. 8 akapit trzeci lit. f) tej konwencji w Okresny sąd Bratislava I (sądzie rejonowym w Bratysławie I, Słowacja) wniosek o powrót dzieci.
- 20 Jednocześnie TT wniósł do Bezirksgericht Bruck an der Leitha (sądu rejonowego w Brucku nad Litawą, Austria) wniosek o przyznanie mu wyłącznej pieczy nad obojgiem dzieci. Podniósł on zasadniczo, że AK, która nielegalnie wywiozła dzieci z Austrii do Słowacji, stworzyła zagrożenie dla ich dobra i uniemożliwiła im utrzymywanie kontaktów z ojcem.
- 21 AK sprzeciwiła się temu ostatniemu żądaniu, podnosząc brak jurysdykcji międzynarodowej sądu, do którego wniesiono sprawę, ze względu na to, że miejsce zwykłego pobytu dzieci zawsze znajdowało się w Słowacji i że nie były one zintegrowane społecznie z miejscem, w którym znajdowało się ich mieszkanie rodzinne w Austrii.
- 22 Orzeczeniem z dnia 4 stycznia 2021 r. wspomniany sąd odrzucił powództwo TT, uwzględniając podniesiony przez AK zarzut braku jurysdykcji międzynarodowej.
- 23 TT wniósł zażalenie do Landesgericht Korneuburg (sądu okręgowego w Korneuburgu), który postanowieniem z dnia 23 lutego 2021 r. zmienił orzeczenie sądu pierwszej instancji i oddalił podniesiony przez matkę zarzut braku jurysdykcji międzynarodowej. W następstwie nadzwyczajnej skargi rewizyjnej orzeczenie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego, Austria) z dnia 23 czerwca 2021 r.
- 24 W dniu 23 września 2021 r. AK wniosła do Bezirksgericht Bruck an der Leitha (sądu rejonowego w Brucku nad Litawą) o wezwanie sądu Republiki Słowackiej do uznania swojej jurysdykcji w zakresie prawa do pieczy nad dziećmi zgodnie z przepisami art. 15 ust. 1 lit. b), art. 15 ust. 2 lit. a) i art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003. W tym względzie AK podniosła, że po pierwsze, poza postępowaniem w sprawie powrotu zainicjowanym przez TT na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. przed Okresny sąd Bratislava I (sądem rejonowym w Bratysławie I) kilka postępowań zainicjowanych przez każde z rodziców toczy się także przed Okresny sąd Bratislava V (sądem rejonowym w Bratysławie V, Słowacja), a po drugie, z uwagi na zgromadzony w ten sposób obszerny materiał dowodowy sądy słowackie są lepiej umiejscowione dla rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności rodzicielskiej względem tych dwojga dzieci.
- 25 TT sprzeciwił się temu wnioskowi, argumentując zasadniczo, że przekazanie jurysdykcji na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 nie może nastąpić, jeżeli do sądów innego państwa członkowskiego, które mają uznać swoją jurysdykcję, wpłynął wniosek o powrót dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., do której odsyła art. 11 tego rozporządzenia.
- 26 Bezirksgericht Bruck an der Leitha (sąd rejonowy w Brucku nad Litawą) uwzględnił wniosek AK. Sąd ten uznał, że Okresny sąd Bratislava V (sąd rejonowy w Bratysławie V), który wydał już kilka orzeczeń dotyczących prawa TT do osobistej styczności z dziećmi, jest lepiej umiejscowiony dla rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności rodzicielskiej i prawa do osobistej styczności z obojgiem dzieci, ponieważ zamieszkują one z matką w Słowacji od lipca 2020 r. i nie są zintegrowane społecznie w Austrii. Co więcej, prowadzenie postępowania przed sądem austriackim stałoby się trudne ze względu na konieczność zapewnienia przysięgłego tłumacza ustnego przy wszystkich przesłuchaniach i wywiadach prowadzonych przez austriackie organy do spraw pomocy dzieciom i młodzieży, jak i dla powołanych biegłych z dziedziny psychologii dziecięcej.

- 27 Na to postanowienie TT złożył zażalenie do Landesgericht Korneuburg (sądu okręgowego w Korneuburgu).
- 28 Sąd odsyłający wskazuje w pierwszej kolejności, że kwestia związku między art. 15 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 nie została jeszcze rozstrzygnięta przez Trybunał. W tym względzie sąd ten zastanawia się, czy sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie co do istoty kwestii pieczy nad dzieckiem, jest uprawniony do przekazania tej jurysdykcji na podstawie art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia sądowi państwa członkowskiego, w którym dziecko to w międzyczasie uzyskało zwykły pobyt w następstwie bezprawnego uprowadzenia. W drugiej kolejności, na wypadek gdyby Trybunał odpowiedział na to pytanie twierdząco, sąd odsyłający docieka, czy przesłanki wymienione w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 mają charakter wyczerpujący, czy też, zważywszy na szczególny charakter bezprawnego uprowadzenia, można wziąć pod uwagę inne okoliczności.
- 29 W tych okolicznościach Landesgericht Korneuburg (sąd okręgowy w Korneuburgu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 15 rozporządzenia Rady [nr 2201/2003] należy interpretować w ten sposób, że wezwanie do uznania swojej jurysdykcji skierowane przez [sąd] państw[a] członkowskie[go], do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, w razie gdy uzna, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, mógłby lepiej osądzić sprawę lub jej określić część, jest dopuszczalne również wtedy, gdy tym innym państwem członkowskim jest państwo członkowskie, w którym dziecko uzyskało zwykły pobyt w następstwie bezprawnego uprowadzenia?
- 2) Czy art. 15 [rozporządzenia nr 2201/2003] należy interpretować w ten sposób, że wymienione w nim kryteria przekazania jurysdykcji są uregulowane w sposób wyczerpujący, wobec czego nie są konieczne dalsze kryteria z uwzględnieniem postępowania wszczętego na podstawie art. 8 [akapit pierwszy i art. 8 akapit trzeci lit. f)] [konwencji haskiej z 1980 r.]?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 30 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy na podstawie art. 10 tego rozporządzenia rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, może wystąpić na podstawie art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia z wnioskiem o przekazanie tej sprawy sądowi państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.
- 31 Na wstępie należy zauważyć, iż pytanie to opiera się na podwójnym założeniu, po pierwsze, że zabranie dzieci przez AK z Austrii do Słowacji, w zakresie, w jakim nastąpiło bez zgody TT, stanowi „bezprawne uprowadzenie” w rozumieniu art. 2 pkt 11 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003, a po drugie, że sąd odsyłający jako sąd państwa członkowskiego, na którego terytorium dzieci miały zwykły pobyt bezpośrednio przed ich bezprawnym uprowadzeniem, ma na podstawie art. 10 tego rozporządzenia jurysdykcję do orzekania co do istoty w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej względem tych dzieci.

- 32 Po dokonaniu tego uściślenia należy przypomnieć, że rozporządzenie nr 2201/2003 ustanawia w sekcji 2 rozdziału II normy jurysdykcyjne w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, w szczególności zaś prawa do pieczy nad dzieckiem.
- 33 Jak wynika z motywu 12 wspomnianego rozporządzenia, zostało ono ukształtowane z myślą o dobru dziecka i w dążeniu do tego celu daje pierwszeństwo kryterium bliskości. Artykuł 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 odzwierciedla ten cel poprzez ustanowienie zasady jurysdykcji ogólnej na rzecz sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko ma zwykły pobyt w chwili skierowania sprawy do sądu. Ze względu na ich bliskość w sensie geograficznym sądy te są bowiem na ogół najlepiej umiejscowione, aby dokonać oceny środków, jakie należy zastosować dla dobra dziecka [zob. podobnie wyrok z dnia 27 kwietnia 2023 r., CM (Prawo do osobistej styczności z dzieckiem, które się przeprowadziło), C-372/22, EU:C:2023:364, pkt 21, 22 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 34 Jednakże zgodnie z art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 norma jurysdykcyjna zawarta w art. 8 ust. 1 tego rozporządzenia ma zastosowanie z zastrzeżeniem w szczególności art. 10 rzeczowego rozporządzenia.
- 35 Tymczasem na mocy owego art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 jurysdykcja w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej przysługuje co do zasady sądom państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem.
- 36 Przepis ten realizuje jeden z celów rozporządzenia nr 2201/2003, jakim jest zniechęcanie do bezprawnego uprowadzania lub zatrzymywania dzieci między państwami członkowskimi (zob. podobnie wyrok z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 49). Służy on w związku z tym zneutralizowaniu skutku, jaki w przypadku uprowadzenia dziecka wywołałoby zastosowanie zasady jurysdykcji ogólnej ustanowionej w art. 8 ust. 1 tego rozporządzenia, a mianowicie przekazanie jurysdykcji do państwa członkowskiego, w którym dziecko uzyskało nowy zwykły pobyt w następstwie bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania. Jako że to przekazanie jurysdykcji może dawać sprawcy bezprawnego czynu przewagę procesową, art. 10 owego rozporządzenia przewiduje, iż sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, co do zasady zachowują swoją jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty (zob. podobnie wyroki: z dnia 1 lipca 2010 r., Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, pkt 41, 44; a także z dnia 24 marca 2021 r., MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, pkt 45).
- 37 Artykuł 15 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003 przewiduje natomiast, w drodze wyjątku, że sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, mogą wystąpić z wnioskiem o przekazanie sprawy lub jej określonej części sądowi innego państwa członkowskiego, z którym to państwem dziecko ma szczególnie związek, jeżeli uznają, że ten ostatni sąd jest lepiej umiejscowiony dla jej osądzenia, oraz jeżeli jest to zgodne z dobrem dziecka.
- 38 W celu udzielenia odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne należy zatem ustalić, czy uprawnienie do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie, przyznane w drodze wyjątku w art. 15 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003, może zostać wykonane, w przypadku gdy sąd jednego państwa członkowskiego posiada na podstawie art. 10 tego rozporządzenia jurysdykcję do

rozpoznania sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej co do istoty, a sąd, do którego sprawa zostałaby przekazana, znajduje się w państwie członkowskim, do którego dane dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.

- 39 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (zob. podobnie wyrok z dnia 1 października 2014 r., E., C-436/13, EU:C:2014:2246, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 Co się tyczy w pierwszej kolejności brzmienia i kontekstu art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, należy przypomnieć, po pierwsze, że artykuł ten uzupełnia normy jurysdykcyjne wyrażone w art. 8–14 tego rozporządzenia poprzez wprowadzenie mechanizmu współpracy, który pozwala sądowi jednego państwa członkowskiego posiadającemu jurysdykcję do rozpoznania sprawy na podstawie jednej z tych norm przekazać w drodze wyjątku sprawę pod jurysdykcję sądu innego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, pkt 44).
- 41 Po drugie, ten sam art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 określa w ust. 2–6 zasady takiego przekazania. I tak zgodnie z art. 15 ust. 5 tego rozporządzenia sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, nadal posiada jurysdykcję zgodnie z art. 8–14 tego rozporządzenia, w przypadku gdy sądy innego państwa członkowskiego nie uznają swojej jurysdykcji w ciągu sześciu tygodni po wszczęciu postępowania.
- 42 W ten sposób, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 59 opinii, sam prawodawca Unii Europejskiej przewidział, że ustanowione w art. 15 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003 uprawnienie do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie może zostać wykonane przez sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja opiera się na art. 10 tego rozporządzenia [zob. podobnie wyrok z dnia 27 kwietnia 2023 r., CM (Prawo do osobistej styczności z dzieckiem, które się przeprowadziło), C-372/22, EU:C:2023:364, pkt 38].
- 43 Po trzecie, z brzmienia ani kontekstu art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 nie wynika również, że sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy na podstawie art. 10 tego rozporządzenia rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, powinien zrezygnować z uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, w sytuacji gdy sąd, który miałby w danym wypadku uznać swoją jurysdykcję, znajduje się w państwie członkowskim, do którego dane dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.
- 44 Przeciwnie, należy podkreślić, że jeżeli sąd, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, wywodzi tę jurysdykcję z art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003, to sąd innego państwa członkowskiego, który można uznać za lepiej umiejscowiony dla osądzenia tej sprawy w rozumieniu art. 15 tego rozporządzenia, będzie co do zasady sądem państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone. W związku z tym wykluczenie stosowania rzeczono art. 15 do sytuacji takiej jak ta, o której mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, pozbawiłoby w znacznym stopniu skuteczności uprawnienie, jakie na podstawie art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia przysługuje sądowi, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty na podstawie art. 10 owego rozporządzenia, a które polega na wystąpieniu z wnioskiem o przekazanie sprawy do sądu innego państwa członkowskiego, lepiej umiejscowionego dla jej osądzenia.

- 45 W drugiej kolejności, co się tyczy celów rozporządzenia nr 2201/2003, należy przypomnieć, że ustanowione w nim podstawy jurysdykcji ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, które to dobro jest kwestią nadrzędną [zob. podobnie wyroki: z dnia 12 listopada 2014 r., L, C-656/13, EU:C:2014:2364, pkt 48; a także z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 71 i przytoczone tam orzecznictwo]. Co więcej, zgodnie ze swym motywem 33 wspomniane rozporządzenie uznaje prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w karcie praw podstawowych, zmierzając w szczególności do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w jej art. 24.
- 46 Poza tym z orzecznictwa Trybunału wynika, że przewidziany w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 wymóg, zgodnie z którym przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego powinno służyć dobru dziecka, stanowi wyraz zasady przewodniej, która przyświecała prawodawcy Unii przy tworzeniu tego rozporządzenia i która powinna organizować jego stosowanie w objętych jego zakresem sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej (zob. podobnie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D., C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 43, 63).
- 47 Wymóg ten oznacza w sposób konieczny, że należy uwzględnić prawo podstawowe dziecka, o którym mowa w art. 24 ust. 3 karty praw podstawowych, do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców (zob. podobnie wyrok z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 56).
- 48 Prawdą jest, że bezprawne uprowadzenie dziecka w następstwie decyzji podjętej jednostronnie przez jedno z rodziców najczęściej pozbawia to dziecko możliwości utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z drugim z rodziców (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2010 r., Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 49 Jednakże okoliczność ta nie oznacza, że sąd, który posiada jurysdykcję na podstawie art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003, nie może obalić, ze względu na dobro dziecka, silnego domniemania własnej jurysdykcji wynikającej z tego rozporządzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D., C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 49) i że powinien za każdym razem rezygnować z uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, w przypadku gdy sąd, do którego zamierza się zwrócić, jest sądem państwa członkowskiego, do którego dane dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z jego rodziców.
- 50 Okoliczność ta oznacza natomiast, że sąd, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty na podstawie art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003, upewnia się, w świetle konkretnych okoliczności sprawy, że planowane przekazanie nie będzie miało negatywnego wpływu na relacje uczuciowe, rodzinne i społeczne dziecka, którego sprawa dotyczy, lub na jego sytuację materialną (zob. podobnie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D., C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 58, 59), i rozważa w sposób wyważony i rozsądny, w świetle dobra dziecka, wszystkie wchodzące w grę interesy, opierając się na obiektywnych względach dotyczących samej osoby dziecka i jego środowiska społecznego (zob. podobnie wyrok z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 60). Jeżeli zatem sąd ten dojdzie do wniosku, że przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego jest sprzeczne z dobrem dziecka, takie przekazanie należy wykluczyć.
- 51 W rezultacie nie jest sprzeczne z celami rozporządzenia nr 2201/2003, aby sąd, do którego jurysdykcji należy na podstawie art. 10 tego rozporządzenia rozpoznanie sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, mógł w drodze wyjątku i po należyтым uwzględnieniu,

w sposób wyważony i rozsądny, dobra dziecka wystąpić z wnioskiem o przekazanie zawisłej przed nim sprawy do sądu innego państwa członkowskiego, do którego dziecko, którego sprawa dotyczy, zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.

- 52 Wreszcie, w trzeciej kolejności, w tym względzie bez znaczenia jest okoliczność, że sąd, do którego ma nastąpić takie przekazanie, zastosował na podstawie art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003 niecierpiące zwłoki środki tymczasowe dotyczące prawa ojca tego dziecka do osobistej styczności z dzieckiem, na co wskazały strony w postępowaniu głównym na rozprawie przed Trybunałem w odniesieniu do orzeczeń wydanych przez Okresny sąd Bratislava V (sąd rejonowy w Bratysławie V).
- 53 Należy bowiem przypomnieć, że wspomnianego art. 20 nie można uznać za przepis przyznający jurysdykcję do rozpoznania co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 lipca 2010 r., Purruker, C-256/09, EU:C:2010:437, pkt 61, 62; a także z dnia 9 listopada 2010 r., Purruker, C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 69, 70).
- 54 W konsekwencji nawet przy założeniu, że orzeczenia wydane przez Okresny sąd Bratislava V (sąd rejonowy w Bratysławie V) zostały wydane na podstawie art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003, omawiana tu sytuacja różni się od sytuacji, której dotyczył wyrok z dnia 4 października 2018 r., IQ (C-478/17, EU:C:2018:812). W sprawie leżącej u podstaw tamtego wyroku obydwa sądy dwóch państw członkowskich posiadały bowiem, na podstawie, odpowiednio, art. 8 ust. 1 i art. 12 rozporządzenia nr 2201/2003, jurysdykcję do rozpoznania co do istoty sprawy z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, co skłoniło Trybunał do wykluczenia możliwości skorzystania między tymi sądami z ustanowionego w art. 15 tego rozporządzenia uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie.
- 55 Z uwagi na powyższe odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć: art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy na podstawie art. 10 tego rozporządzenia rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, może w drodze wyjątku wystąpić na podstawie art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia z wnioskiem o przekazanie tej sprawy sądowi państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.

W przedmiocie pytania drugiego

- 56 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że jedynymi przesłankami, od których uzależniona jest możliwość wystąpienia przez sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, z wnioskiem o przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego, są przesłanki wyraźnie wymienione w tym przepisie, czy też sąd ten powinien również uwzględnić inne okoliczności, takie jak fakt, że zostało zainicjowane postępowanie w sprawie powrotu dziecka na podstawie art. 8 akapit pierwszy i art. 8 akapit trzeci lit. f) konwencji haskiej z 1980 r., które nie zakończyło się jeszcze prawomocnym orzeczeniem.
- 57 Jak wynika z brzmienia art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, sąd państwa członkowskiego może wezwać sąd innego państwa członkowskiego do uznania swojej jurysdykcji tylko wtedy, gdy spełnione są trzy kumulatywne przesłanki wymienione w tym przepisie w sposób wyczerpujący, to znaczy gdy istnieje „szczególny związek” między dzieckiem a innym państwem członkowskim, jeżeli sąd, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, uzna, że sąd tego

innego państwa członkowskiego jest „lepiej umiejscowiony” dla osądzenia sprawy i jeżeli przekazanie służy dobru dziecka, w tym znaczeniu, że nie stwarza ryzyka negatywnego wpływu na jego sytuację [zob. podobnie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D., C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 50, 56, 58; a także postanowienie z dnia 10 lipca 2019 r., EP (Odpowiedzialność rodzicielska i sąd lepiej umiejscowiony dla osądzenia sprawy), C-530/18, EU:C:2019:583, pkt 31].

- 58 Co się tyczy ewentualnego uwzględnienia w tym kontekście wniosku o powrót dziecka opartego na postanowieniach konwencji haskiej z 1980 r., należy przypomnieć, że chociaż zgodnie z art. 60 rozporządzenia nr 2201/2003 postanowienia te nie mają pierwszeństwa przed przepisami rzeczzonego rozporządzenia w stosunkach między państwami członkowskimi w sprawach przez nie uregulowanych, to jednak pozostają one w ścisłym związku z tymi przepisami, wobec czego mogą mieć wpływ na znaczenie, zakres i skuteczność owych przepisów [zob. podobnie opinia 1/13 (Przystąpienie państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 85, 87; a także wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Rzecznik Praw Dziecka i in. (Wstrzymanie orzeczenia zarządzającego powrót), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, pkt 63].
- 59 Z powyższego wynika, że fakt wystąpienia z wnioskiem o powrót dziecka opartym na konwencji haskiej z 1980 r., który nie był przedmiotem prawomocnego orzeczenia w państwie członkowskim, do którego dziecko, którego sprawa dotyczy, zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców, nie może jako taki stać na przeszkodzie wykonaniu przewidzianego w art. 15 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003 uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie. Okoliczność ta powinna jednak zostać wzięta pod uwagę przez sąd posiadający jurysdykcję do celów ustalenia, czy zostały spełnione trzy przesłanki wymagane przez ten przepis dla przekazania sprawy sądowi innego państwa członkowskiego.
- 60 W odniesieniu do konkretnych aspektów uwzględnienia takiej okoliczności w ramach oceny tych trzech przesłanek przez sąd, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, należy poczynić następujące wyjaśnienia.
- 61 W pierwszej kolejności, co się tyczy przesłanki, zgodnie z którą dziecko powinno mieć „szczególny związek” z państwem członkowskim sądu, do którego ma nastąpić przekazanie, należy przypomnieć, że art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 przewiduje w sposób wyczerpujący w lit. a)–e) pięć alternatywnych kryteriów pozwalających uznać, że przesłanka ta została spełniona [zob. podobnie postanowienie z dnia 10 lipca 2019 r., EP (Odpowiedzialność rodzicielska i sąd lepiej umiejscowiony dla osądzenia sprawy), C-530/18, EU:C:2019:583, pkt 27, 28 i przytoczone tam orzecznictwo]. Wśród tych kryteriów znajduje się zaś wymienione w lit. c) tego przepisu kryterium posiadania przez dziecko obywatelstwa tego państwa członkowskiego.
- 62 W niniejszej sprawie z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że dzieci, których dotyczy postępowanie główne, są obywatelami słowackimi, w związku z czym zgodnie z art. 15 ust. 3 lit. c) rozporządzenia nr 2201/2003 należy uznać, że mają one szczególny związek ze Słowacją do celów art. 15 ust. 1 tego rozporządzenia, nawet niezależnie od faktu zainicjowania przez ich ojca postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.
- 63 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o przesłankę, zgodnie z którą sąd, do którego ma nastąpić przekazanie, powinien być „lepiej umiejscowiony” dla osądzenia sprawy, należy przypomnieć, po pierwsze, że sąd, który zamierza dokonać takiego przekazania, powinien upewnić się, że przekazanie to może mieć rzeczywistą i konkretną wartość dodaną dla wydania rozstrzygnięcia dotyczącego dziecka w porównaniu z sytuacją, w której sąd ten pozostawiłby sprawę u siebie.

W tym kontekście może on, pośród innych okoliczności, wziąć pod uwagę przepisy procesowe innego państwa członkowskiego, takie jak przepisy dotyczące gromadzenia dowodów koniecznych do rozpoznania sprawy. Natomiast sąd posiadający jurysdykcję nie powinien w ramach takiej oceny uwzględniać prawa materialnego tego innego państwa członkowskiego, które sąd tego innego państwa byłby zobowiązany stosować w wypadku przekazania mu sprawy. Takie uwzględnienie byłoby bowiem sprzeczne z leżącymi u podstaw rozporządzenia nr 2201/2003 zasadami wzajemnego zaufania pomiędzy państwami członkowskimi oraz wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych (zob. podobnie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D., C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 57, 61).

- 64 Po drugie, w sytuacji gdy przekazanie sprawy, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003, w sposób oczywisty wiąże się z ryzykiem pozbawienia rodzica wnioskującego o powrót dziecka możliwości skutecznego przedstawienia swoich argumentów przed sądem, do którego ma nastąpić przekazanie, ryzyko to stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że sąd ten jest „lepiej umiejscowiony” dla osądzenia sprawy w rozumieniu tego przepisu.
- 65 W niniejszym wypadku nic w aktach sprawy przed Trybunałem nie wydaje się sugerować, iż w przypadku przekazania sprawy do Okresný súd Bratislava V (sądu rejonowego w Bratysławie V) TT zostałby pozbawiony możliwości skutecznego przedstawienia swojego stanowiska, czego sprawdzenie należy do sądu odsyłającego.
- 66 Po trzecie, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 80 opinii, przekazanie może mieć rzeczywistą i konkretną wartość dodaną dla wydania rozstrzygnięcia dotyczącego dziecka, jeżeli sąd, do którego ma nastąpić przekazanie, zastosował, na wniosek stron w postępowaniu głównym i na podstawie mających zastosowanie przepisów proceduralnych, komplet niecierpiących zwłoki środków tymczasowych opartych w szczególności na art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003. Nie ulega wątpliwości, jak przypomniano w pkt 53 niniejszego wyroku, że ten ostatni przepis nie przyznaje jurysdykcji do rozpoznania co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej. Jednak nie można wykluczyć, że wspomniany sąd, w świetle przekazanych mu przez zainteresowanych informacji, będzie w stanie lepiej zrozumieć wszystkie okoliczności faktyczne związane z życiem i potrzebami danego dziecka i podjąć, z uwzględnieniem kryterium bliskości, właściwe dla niego decyzje.
- 67 Po czwarte, w sytuacji gdy wniosek o powrót dziecka oparty na postanowieniach konwencji haskiej z 1980 r. został wniesiony do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone, żaden sąd tego państwa członkowskiego nie może zostać uznany za „lepiej umiejscowiony” dla rozpoznania sprawy w rozumieniu art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 przed upływem sześciotygodniowego terminu przewidzianego w art. 11 tej konwencji i w art. 11 tego rozporządzenia. Ponadto dopuszczenie się przez sądy wspomnianego państwa członkowskiego znacznego opóźnienia przy rozpatrywaniu wniosku o powrót dziecka może stanowić okoliczność przemawiającą przeciwko stwierdzeniu, że sądy te są lepiej umiejscowione dla rozstrzygnięcia co do istoty o prawie do pieczy nad dzieckiem.
- 68 Jak wynika bowiem z art. 16 wspomnianej konwencji, władze sądowe umawiającego się państwa, do którego dziecko zostało uprowadzone, po otrzymaniu zawiadomienia o bezprawnym uprowadzeniu dziecka nie będą mogły decydować merytorycznie o prawie do opieki, dopóki nie zostanie ustalone, że wymogi co do zwrotu dziecka nie zostały spełnione. Sąd krajowy powinien zatem zwrócić szczególną uwagę na tę okoliczność przy ocenie drugiej z przesłanek określonych w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

- 69 W trzeciej kolejności powyższe odnosi się także do oceny przesłanki dotyczącej dobra dziecka, w ramach której w świetle art. 16 konwencji haskiej z 1980 r. nie można pominąć faktu czasowej niemożności wydania przez sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców, zgodnego z dobrem dziecka rozstrzygnięcia co do istoty o prawie do pieczy, zanim sąd tego państwa członkowskiego, do którego wpłynął wniosek o powrót tego dziecka, przynajmniej nie rozpozna tego wniosku.
- 70 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie drugie winna brzmieć: art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że jedynymi przesłankami, od spełnienia których uzależniona jest możliwość wystąpienia przez sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, z wnioskiem o przekazanie tej sprawy sądowi innego państwa członkowskiego, są przesłanki wyraźnie wymienione w tym przepisie. Przy badaniu tych z rzeczonych przesłanek, które dotyczą, po pierwsze, istnienia w tym ostatnim państwie członkowskim sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy, a po drugie, dobra dziecka, sąd pierwszego państwa członkowskiego powinien wziąć pod uwagę fakt zainicjowania, na podstawie art. 8 akapit pierwszy i art. 8 akapit trzeci lit. f) konwencji haskiej z 1980 r., postępowania w sprawie powrotu tego dziecka, które nie zostało jeszcze zakończone prawomocnym orzeczeniem w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.

W przedmiocie kosztów

- 71 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000:**

należy interpretować w ten sposób, że

sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy na podstawie art. 10 tego rozporządzenia rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, może w drodze wyjątku wystąpić na podstawie art. 15 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia z wnioskiem o przekazanie tej sprawy sądowi państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.

- 2) Artykuł 15 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003**

należy interpretować w ten sposób, że

jedynymi przesłankami, od spełnienia których uzależniona jest możliwość wystąpienia przez sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie co do istoty sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, z wnioskiem o przekazanie

tej sprawy sądowi innego państwa członkowskiego, są przesłanki wyraźnie wymienione w tym przepisie. Przy badaniu tych z rzeczonych przesłanek, które dotyczą, po pierwsze, istnienia w tym ostatnim państwie członkowskim sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy, a po drugie, dobra dziecka, sąd pierwszego państwa członkowskiego powinien wziąć pod uwagę fakt zainicjowania, na podstawie art. 8 akapit pierwszy i art. 8 akapit trzeci lit. f) Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r., postępowania w sprawie powrotu tego dziecka, które nie zostało jeszcze zakończone prawomocnym orzeczeniem w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone przez jedno z rodziców.

Podpisy